„Wiadomości" – ikona polskiej kultury literackiej XX wieku. W 40. rocznicę zamknięcia tygodnika

Początki

Założone i redagowane przez Mieczysława Grydzewskiego „Wiadomości Literackie" były jednym z najbardziej opiniotwórczych tygodników społeczno-kulturalnych międzywojennej Polski. Ich świadomy i celowy eklektyzm programu, jak również aktualność tematyki i interesujący sposób jej prezentowania przez cenionych poetów, prozaików, publicystów, reportażystów i dziennikarzy przyczyniały się do sukcesów czytelniczych tygodnika. Zasadnicze cele „Wiadomości Literackich" przedstawił redaktor w pierwszym numerze, deklarując: „Grono nasze stawia sobie przede wszystkim cele informacyjne. Chce przyczynić się w miarę możności do nawiązania zerwanego od dawna kontaktu ze sztuką i kulturą europejską" (1924, nr 1). Dzięki otwarciu na świat literacki tygodnik nie tylko informował, ale też kształtował opinie i mody oraz łączył literaturę z innymi dziedzinami życia aż do wybuchu II wojny światowej.

W wojennej zawierusze

Mieczysław Grydzewski opuścił Polskę jako uchodźca we wrześniu 1939 r., a następnie przez Rumunię i Włochy przedostał się do Paryża. Tam wznowił prace redakcyjne nad tygodnikiem, który pod nowym tytułem „Wiadomości Polskie, Polityczne i Literackie" ukazywał się (w Paryżu, a potem w Londynie) do lutego 1944 r., kiedy został zamknięty w wyniku decyzji władz brytyjskich. Niestrudzony redaktor postanowił wówczas wydawać serie almanachów, które *de facto* zastępowały tygodnik. W kwietniu 1946 r. Grydzewski zaczął wydawać w Londynie „Wiadomości", tzw. bezprzymiotnikowe, stanowiące kontynuację przedwojennych „Wiadomości Literackich" oraz wojennych „Wiadomości Polskich…".

Wśród emigrantów

Londyńskie „Wiadomości" były czytane w skupiskach polskiej emigracji na całym świecie. Emigracyjny pisarz i bibliograf Jan Kowalik nazwał je „warsztatem, szkołą i rozgłośnią radiową dla licznego zastępu poetów, pisarzy i publicystów, tworzących poza Krajem […], katedrą historii kultury polskiej – nieistniejącą na żadnym z uniwersytetów krajowych – gdzie od lat, regularnie co tydzień odbywają się wykłady grona dobranych specjalistów" (*Czasopiśmiennictwo, w: Literatura polska na Obczyźnie 1940–1960. Praca zbiorowa wydana staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie*, red. T. Terlecki, t. II, Londyn 1965, s. 520). Tygodnik reprezentował stanowisko antykomunistyczne, niepodległościowe i tradycjonalistyczne, próbując jednocześnie zachować eklektyzm poglądów. Grydzewski skupił wokół „Wiadomości" szerokie grono emigracyjnych humanistów, piszących przede wszystkim z myślą o Polakach pozostających na obczyźnie, m.in. Stanisława Balińskiego, Zofię Bohdanowiczową, Marię Danilewiczową, Mieczysława Giergielewicza, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Jana Lechonia, Józefa Mackiewicza, Tadeusza Nowakowskiego, Zygmunta Nowakowskiego, Zofię Romanowiczową, Tymona Terleckiego, Wiktora Weintrauba, Ignacego Wieniewskiego i wielu innych bardziej lub mniej znanych autorów. Redaktor „Wiadomości" publikował w tygodniku również własne teksty, które podpisywał pseudonimami: Silva i Scrutator. Krótkimi felietonowymi publikacjami wypełniał działy – *Silva rerum, Polonica, Kronika, Książki nadesłane*. Dał się tu poznać jako błyskotliwy, pełen wysublimowanego humoru i ironii autor, miłośnik drobiazgów i osobliwości.

Życie po życiu

Po śmierci twórcy „Wiadomości" ich redaktorem został Michał Chmielowiec, a następnie Stefania Kossowska, która z przyczyn ekonomicznych (utrata lokalu i drukarni) podjęła decyzję o zamknięciu tygodnika. Ostatni numer „Wiadomości" 3/1816 liczył 44 strony i ukazał się z datą marzec/kwiecień 1981 r. Od 1994 r. dzięki staraniom toruńskiego historyka i archiwisty Mirosława A. Supruniuka całe zachowane „Archiwum Wiadomości" zostało przekazane z Londynu do Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, gdzie z czasem uporządkowano je i zinwentaryzowano.

LONDYN, 7 KWIETNIA 1946

WIADOMOŚCI
TYGODNIK

ROK 1 — Nr. 1 Cena 5s.

STEFANIA ZAHORSKA
MAGIA SŁÓW

ZYGMUNT NOWAKOWSKI
„A TO POLSKA WŁAŚNIE"

STANISŁAW STROŃSKI
W KRAKOWIE 1914-1939
Cisza po zrywie

TYMON TERLECKI
Emigracja polska: wczoraj i dziś

Mimo że istnieje spora liczba źródeł (częściowo niepublikowanych) i opracowań na temat „Wiadomości" oraz ich współpracowników, nie powstała jeszcze całościowa monografia pisma ani biografia Grydzewskiego. Trwają jednak prace nad bibliografią zawartości „Wiadomości" z okresu wojennego i emigracyjnego (przygotowuje ją zespół badaczy pod kierunkiem Rafała Moczkodana z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika).

Zamknięte 40 lat temu „Wiadomości" pozostają nieocenionym źródłem wiedzy o kulturze literackiej Polski międzywojennej, uchodźczej i emigracyjnej.

MARCIN LUTOMIERSKI
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Fot. z Archiwum Emigracji UMK w Toruniu